

JEDAN

Zaustavili su ga dok je prolazio kroz carinsku kontrolu. Zašto i da ga ne zaustave? Teri je izgledao kao donosilac nevolja.

Koža mu je bila bleđa od previše neprospavanih noći i Bog zna čega još, nosio je polovni sako iz „Oksfama“, majicu kratkih rukava s natpisom CBGB,* leviske koje voda nije dotakla od dana kad ih je kupio, navukao i legao u punu kadu (majka mu je rekla da će se razboleti i umreti, a otac da je prokleti ludak), martinke i – kao kruna svega – kratku jež frizuru obojenu u crno, i to loše, nečim što se zove „crna ponoć“, a što je pronašao na dnu police s damskim potrepštinama u „Butu“.

„Trenutak, *gospodine*.“

Gospodine je bilo upotrebjeno kao oružje. Kao da bi se iko ozbiljno obratio Teriju s *gospodine*. Dvojica carinika. Jedan se bližio tridesetoj, imao je široke zaliske i kosu kratku na temenu i slepoočnicama, a dugu pozadi, kao neki fudbaler s Kings Rouda koji pokušava da ostane u toku s vremenom. Drugi je bio zaista prastar, možda čak vršnjak Terijevog oca, ali bez njegove vedrine.

---

* Akronim od engl. *Country*, *Bluegrass* and *Blues*, što je skraćeno ime legendarnog kluba na Menhetnu slavnog po nastupima izvođača ovih vrsta muzike. Puno ime kluba glasilo je *Country, Bluegrass and Blues and Other Music for Uplifting Gormandizers* (Kantri, blugras, bluz i ostala muzika za razvedranje proždrljivaca). (Prim. prev.)

„Bili ste negde daleko, gospodine?“

Ovo je rekao matori namćor, prav kao sveća posle tolikih godina provedenih u uniformi.

„U Berlinu“, reče Teri.

Onaj mlađi, kosmat kao neki Dikensov lik, već je otvorio Terijevu plastičnu „Puminu“ torbu i vadio njegovu majicu s natpisom *Bože, čuvaj kraljicu*, njegov srebrni kasetofon, rezervne baterije, mikrofona i nekoliko pari gaća.

Kao što je Terijeva mama uvek naglašavala, nikad ne znaš kad će da te udari autobus.

„U Berlinu? Mora da je tamo divno u ovo doba godine“, reče onaj sa zaliscima, a stari vojnik se zacereka. Njima je to bilo smešno. Erik i Erni terminala tri.*

Stari vojnik otvori Terijev debeli plavi pasoš i izbulji oči. Bledi crnokosi momak pred njim malo je ličio na ovaj optužujući snimak iz Terijevog prethodnog života, njegovog sivog ugaslog života s mamom i tatom, života u kom je radio u fabrici džina i išao naokolo kao izgubljen u snovima, a sanjao da se izvuče odatle.

Teri je sa slike škiljio u svet ispod neuspele frizure sa šiškama; pokušavao je da izgleda kao Rod Stjuart, ali više je ličio na Dejva Hila, bubnjara grupe *Slejd*. Čak se trudio i da pocrni. Slika je poticala iz vremena kada je Teri još čekao da mu život počne, i obrazi su mu plamteli dok je stari vojnik zatvarao pasoš.

Onda je onaj sa zaliscima zavukao ruku dublje u torbu i Teri se trgnuo, jer je carinik sada dodirnuo ono što mu je zaista bilo važno – izvukao je dve nedelje star primerak časopisa *Novine*, sa Džoom Stramerom na naslovnoj strani, lepim i prokletim kao Lorens Harvi u filmu *Mesto na vrhu*. Nehajno je otvorio časopis, belo blenuo u stranice s vestima i naslove koji mu ništa nisu govorili.

---

* Erik Morkamb (*Eric Morecambe*, pravo ime *John Eric Bartholomew*, 1926–1984) i Erni Vajz (*Ernie Wise*, pravo ime *Ernest Wiseman*, 1925–1999), verovatno najomiljeniji komičarski par Velike Britanije, velike zvezde kabarea, radija i televizije. (Prim. prev.)

Ovogodišnji Kostelo. Slučaj Toking hedsa. Bakman Tarner overdrajv se razilaze. Madi Voters – Hard Again. Fani nastupa u Redingu?

Sada brže lista časopis. Nije ni pogledao članak na srednje dve strane o grupi Kleš iz pera Skipa Džonsa, najvećeg muzičkog novinara na svetu, ali je zastao – kao da je to najvažnije – kad je stigao do oglasa.

„Produkcija Prljava piša – nabavite sebi malo“, pročitao je glasno tip sa zaliscima i nakreveljio se. „Odvratno, nego šta.“

Bacio je list u stranu i stao da kopa dublje. Izvadio je Terijev primerak romana *Aerodinamična mala boje bombona od mandarine* u kom su bili podvučeni čitavi odeljci, a onda nešto stvarno nezamenljivo – kasete sa snimkom Terijevog nedavnog intervjua s legendarnim Dagom Vudom, jedinim čovekom koji je zvižducima oteran sa scene na Vudstoku.

Teri je posmatrao kako zalisci postupaju s kasetama kao da se dele na benzinskim pumpama. Došlo mu je da kaže ovim skotovima da idu i rade nešto korisno, recimo da hvataju Karlosa Šakala.

Ali palo mu je na pamet da bi to izazvalo pretres do gole kože i pregled telesnih otvora pride, pa se ujeo za usnu, stegao dupe i zapitao se koliko će ga njegova devojka čekati.

„Jeste li putovali poslom ili iz zadovoljstva, gospodine?“, upita stari vojnik.

„Ja sam novinar.“

Još ga je palilo da to kaže – i posle devet meseci na poslu uzbuđivalo ga je da vidi svoje ime ispod naslova, naročito pored malecke fotografije koju su ponekad objavljivali. Sitnica, ali i znak da Teri postaje ono što je oduvek želeo da bude. Sada ga više ništa ne može zaustaviti.

„Novinar?“, reče stari carinik pomalo sumnjičavo, kao da pravi novinar treba da nosi odelo i kravatu, ili kofer za spise u ruci, ili da bude star ili tako nešto. „A o čemu pišete?“

Teri mu se osmehnu.

Bio je kraj leta 1977, i bilo je nečega u vazduhu, u klubovima i na svakoj radio-stanici. Sve je odjednom ponovo bilo

dobro, onako kako je bilo dobro pre deset godina, šezdesetih, kad je Teri bio mali, a njegovi roditelji još mislili da su *Bitlsi* izgleda fini momci.

O čemu piše? Piše o tome kako se sve menja – frizure i pantalone i sve živo između.

O čemu piše?

O, ovo je baš dobro.

Teri se priseti nečega što je nedavno rekao Rej Dejvis, o tome kako mu dođe da zajeca kad god vidi nečiju zbirku ploča, kako je dirljivo videti te lične zvuke pred sobom, nage, otvorene, izbledele od godina, jer, ako vam je stalo, onda se sve nalazi između izgrebanog vinila i ispućalih omota, jasno kao na dlanu, sve nade i žudnje nečije privatne vasiona i sve što mlado srce može da želi, sve što mu treba i sve za čim čezne.

„Pišem o muzici“, reče Teri.

Misti ga je čekala u terminalu za dolaske.

Video ju je pre nego što je ona spazila njega. Voleo je da bude tako. Bila je to jedna od njegovih omiljenih stvari – da je vidi pre nego što ona vidi njega.

Misti. Njegova ljubav kose boje meda i mačjeg lica. Visoka i vitka u jednostavnoj beloj haljini i bučnim glomaznim bajkerskim čizmama.

Devojke su počele stalno to da rade, da uklapaju nešto neporecivo ženstveno – mini suknju, mrežaste čarape, Mistinu jednostavnu belu haljinu – s nečim grubo muževnim – martinkama, psećim ogrlicama sa šiljcima ili sličnim narukvicama, Mistinim motociklističkim čizmama. Bacaju ti svoju seksualnost u lice, mislio je Teri, zahtevaju da saznaju u šta to buljiš i nemo pitaju šta ćeš povodom toga učiniti. To je nešto sasvim novo.

Preko ramena je nosila torbu s fotografskom opremom. Očekivali biste da s jedne drške visi neka plastična glupost,

možda figurica Fonza ili Hana Sola, ali Misti je tu okačila lisice – par lisica od lažnog ružičastog krzna. Na prvi pogled ne bi se moglo odrediti da li su kupljene u prodavnici igračka ili u seks-šopu.

Misti i njene lisice od lažnog ružičastog krzna. Teri uzdahnu gledajući je.

Bila je nalik na devojkicu iz knjige. Ne, na ženu – više se nije govorilo devojkicu, to je bila još jedna novotarija, nisi više smeo reći devojkicu, morao si da kažeš žena, čak i kad su tehnički, zakonski, još bile devojkice. Misti je sve to objasnila Teriju – imalo je nekakve veze s onim što je ona zvala *dušegupkom muške tiranije*.

Čudnovato, pomisli Teri.

Da, bila je kao riba – žena – iz romana Tomasa Hardija koji su čitali u školi one godine kad se ispisao i otišao da radi u fabrici. *Daleko od razuzdane gomile*. Misti je bila kao žena iz te knjige – sva od ženske mekote, ali s čeličnom žicom koja se ne vidi na prvi pogled. Vitsaveja Everden. To je bila Misti. Vitsaveja Everden u beloj haljini i motociklističkim čizmama, Vitsaveja Everden s parom lisica od veštačkog ružičastog krzna.

Još ga nije primetila, a od slike njenog lica koje pretražuje masu nepoznatih steglo mu se srce. Onda je uhvatila njegov pogled i počela da skakuće gore-dole, tako srećna što ga ponovo vidi posle toliko vremena.

Više od sedmice!

Provukla se ispod natpisa STROGO ZABRANJEN PROLAZ i pritrčala mu. Nije bila od onih koji paze na natpise, kretala se svetom kao da ima pravo da bude tu – bilo gde, svuda. Kao žena iz knjige, kao devojkicu iz pesme.

„Vidi, Tel“, rekla je.

U rukama je držala poslednji broj *Novina*. Gotovo nedelju dana star, ali mastilo je nekako još bilo vlažno, i vrhovi njenih prstiju crni, a na naslovnoj strani mršavi turobni muškarac

platinaste plave kose u kišnom mantilu stajao je pored velikog zida s natpisom *Achtung! Sie verlassen jetzt West Berlin.**

Terijev članak o Dagu Vudu, napisan na hotelskoj kesi za rublje i izdiktiran telefonom iz Berlina.

„Pa, kakav je?“, upita Misti i on je morao da se nasmeje jer ga je to pitanje obično dovodilo do ludila.

Napišeš članak od tri hiljade reči o nekome i svi te pitaju *A kakav je on?* Kakav je on vidi se iz članka, uvek se vidi iz članka, ili članak ne valja. Kad je Tom Vulf pisao o Muhamedu Aliju, Filu Spektoru ili Hjuu Hefneru, ljudi su govorili *Dobro, Tome, ali kakav je on zapravo?* Verovatno. Ali Teriju sada nije smetalo. Jer, to je bila ona. To je bila Misti.

„On je najveći“, reče Teri. „Upoznaću te večeras s njim, važi?“

Onda se u njenim očima pojavio onaj izraz, onaj sanjivi daleki izraz. Nagnula je glavu u stranu i Teri je spustio usne na njene, a fotoaparati u njenoj torbi pritiskali su mu srce kroz sako kupljen u dobrotvornoj prodavnici polovne odeće.

Njeni poljupci imali su ukus cigareta i voćnih guma za žvakanje, i dok su se mazili u Dolascima, potpuno obmotani jedno u drugo, ne obazirući se na buljenje, podsmeh i ljigave primedbe – „A šta treba da predstavljaju ovo dvoje, tata?“ – nijedno nije sumnjalo da će njihovi poljupci uvek imati takav ukus.

Leon Pek radio je singlove.

Sedeo je u sobi za preslušavanje, sobičku nalik na hodnik sa stereo uređajem, gde su odlazili da slušaju nove snimke, a svuda oko njega bile su ploče izašle te nedelje, stotinak i više ploča na 45 obrtaja, neke u sada modernim plastičnim omotima sa slikama.

Običaj je zahtevao od Leona da nađe nešto o čemu će oduševljeno da balavi – singl nedelje – i da zatim odabere dvadese-

---

* Nem.: Pažnja! Sada napuštate Zapadni Berlin. (Prim. prev.)

tak ili tridesetak drugih ploča vrednih jeftine šale koja može da se ispriča u jednom sažetom naddrkanom odeljku.

Nekakav pakosni podsmeh oduvek je bio deo privlačnosti *Novina*, baš kao što je čitaocima obećavano ispod naslova svakog broja, „Vruće vesti, hitovi, zlatne ploče i besomučna zlobna kontroverzna galama“. Upravo to Leon je morao da ispovrti za svoju stranicu o singlovima. Besomučnu zlobnu kontroverznu galamu.

Samo što ga je mrzelo.

Preko vikenda se u Leonu desilo nešto što je pljuvačinu učinilo besmislenom – da vidimo, šta imamo ovde? *Float On* grupe *Flouters*, *Easy* grupe *Komodors* ili *Silver Lady* Dejvida Starskija Soula – ili mu je nadimak Hač? – nisu mu se činili vrednim napora.

Tokom vikenda desilo se nešto što je promenilo Leonov pogled na svet. Zato je uzeo *Silver Lady* – Starski ili Hač ke-zio se s omota kao Ozmond posle lobotomije – i bacio je preko sobe kao frizbi. Komad vinila prečnika osamnaest centimetara razbio se uz predivan, iznenađujuće glasan prasak o suprotni zid. Prijalo je.

Toliko mu je prijalo da je učinio to isto s *Float On*. Zatim sa *Easy*. Onda je na red došla ploča *You Got What It Takes* grupe *Šouvadivadi*. Leon zatim uze *Fanfare for the Common Man*, novi singl *Emersona*, *Lejka* i *Palmera* i baci ga s posebnom zlobom. Uskoro je soba za preslušavanje bila prekrivena komadićima razbijenog vinila.

Leon odgurnu hrpu singlova i uze da lista poslednji broj *Novina*, uzdišući nad srceparajućom beznačajnošću svega. Zar ovi ljudi ne znaju šta se dešava po svetu?

Na naslovnoj strani bila je slika Daga Vuda kako izvodi svoju oveštalu tačku umornog heroja-džankija pored Berlinskog zida. Leonu je bilo drago zbog Terija – prosto ga je video kako raste od ponosa gledajući svoj članak na naslovnoj strani – ali *daj*. Kao da Lu Rid nije to sve uradio prvi, i to mnogo bolje! Kao da Dag Vud razlikuje Karla od Grauča Marksa!

Teri se toliko pali na te bogove roka, pomisli Leon. Svi su tu.

Leon zevnu i okrenu drugu stranu, uzdišući nad listama. Među singlovima je vladalo besmisleno disko đubre – Dona Samer izvodi lažne orgazme tokom cele pesme *I Feel Love* – a na listama albuma prva je bila muzika koja pomaže urađenim domaćicama da se nekako provuku kroz menopauzu. *The Johnny Mathis Collection*.

Leon prezrivo frknu. Listao je *Novine*, a prsti su mu, kao i raspoloženje, svakog trenutka postajali sve crnji.

Iter snima prvi album tokom letnjeg raspusta... nove single izdali su *Pilot*, *Džentl džajant* i *Roj Vud bend*... Raj Kuder, *Boni M* i *Modern lavers* imaju nove albume...

Najzad! U dnu jedanaeste strane, stešnjeni u ugao ogromnom reklamom za *Aerosmit* i ekskluzivnim člankom o razvodu Stilaja Spana, tiskala su se dva-tri odeljka koji su privukli Leonovu pažnju i probudili mu srce. Članak je nosio njegov potpis.

Nacionalni front namerava ovog vikenda da održi paradu u crnačkim četvrtima. Skrivajući rasističke poglede iza kampanje protiv krađe na ulicama i bezbrojnih zastava, NF namerava da krene iz Klifton Rajza u Nju Krosu. Vreme i pravci marša još nisu saopšteni.

Okupljanje učesnika mirnih protivdemonstracija koje organizuje udruženje Opšta luišamska kampanja protiv rasizma i fašizma (OLKPRF) biće na Ledivel Fildsu, pored železničke stanice Ledivel, u jedanaest pre podne. Dođi ako si čovek.

Časopis se u kioscima širom zemlje pojavio prošlog četvrtka, a u Londonu još u sredu. Pre čitavog jednog života, pomisli Leon. Jer, prošle subote su marš i protivdemonstracije stvorile najveće neredе koje je London video od rata. A Leon Pek je bio tamo.

Bio sam tamo, mislio je dodirujući masnicu na obrazu koju mu je kolonom napravio policajac na konju. Video je sve. Dok je mnoštvo njegovih vršnjaka maštalo o tome da vidi *Aerosmit* u Redingu, Leon se našao usred nereda u Luišamu, zgnječen među demonstrantima koje je potiskivala policija na konjima, osećajući da je došao kraj sveta.

Zastave su lepršale, cigle su letele, policajci na konjima uletali su u gomilu, borbene linije su napredovale i povlačile se – opšti vrišteći ogorčeni haos. Narandžaste dimne bombe u Glavnoj ulici, vazduh pun maltera i cigli, kanti za smeće, boca i povika, ruganja, skandiranja. Zvuk razbijenih prozora.

Najbolje se sećao telesnog osećanja pobune, kako ga je doživio u kostima i krvi. Noge su mu se od užasa pretvorile u kašu dok su vazduhom leteli projektili, a policija nagonila konje u gomilu, srce mu je tuklo kao ludo od prizora mržnje na licima ljudi u maršu Nacionalnog fronta, preplavio ga je bes kad je video ove licemere kako se razmeću svojim rasističkim stavovima u četvrti gotovo potpuno naseljenoj crncima.

Nikad u životu nije se toliko uplašio. Pa ipak, nigde drugde ne bi radije bio.

To je bilo važno. Važnije od bilo čega. Leon Pek, dete mira i napretka, proveo je subotnje popodne radeći ono što je njegov otac radio u ratu, na Siciliji, u Monte Kasinu, i u maršu na Rim. Borio se protiv nacista.

Leon se nije zavaravao. Luišam je bila samo jedna subota u njegovom životu. Nije to moglo da se poredi s onim što je stari učinio u Drugom svetskom ratu. Ali to iskustvo bilo je drugačije od svega što je Leon ikada doživio.

Dok je bio mlađi nego danas, Leon se petljao s đaćkom politikom u gimnaziji i na fakultetu. Ali ovo je bilo nešto sasvim drugo. Vlasniku radnje u blizini prazne zgrade u koju se Leon uselio nacisti su rasekli lice nožem „stenli“. Nacisti se vraćaju. To se zaista dešava. Ili ćeš učiniti nešto povodom toga, ili ćeš otići na koncert *Aerosmita* u Redingu.

Nešto kasnije te sunčane subote, baš kad su neredi počeli da liče na vizije koje je imao kad je uzimao esid u slušaonicama Ekonomskog fakulteta u Londonu, Leon je stao ispred prodavnice električnih aparata u Ulici Oksford i odgledao vesti na desetak različitih televizora. Neredi su bili prva vest. Jedina. Četvrtina Metropolitenske policije bila je tamo i nije mogla da ih umiri.

Leon se pitao je li bilo ko od čitalaca *Novina* otišao u Luisam zbog ovih bednih nekoliko rečenica. Pitao se je li učinio ikakvo dobro. Pitao se hoće li se uskoro – ovde je morao da pogleda sopstveni članak – OLKPRF naći na svačijim usnama. Ali onda je okrenuo stranu i plaćeni oglasi vratili su ga u stvarnost. To je ono što zanima njihove čitaoce.

IZGLEDAJTE SKANDINAVSKI! Skandinavske klompe 5 funti i 50 penija... Košulje od indijskog platna 2 funte 70 plus 20 penija za pakovanje i poštarinu... Lone od paname. „Originalne pantalone pripijene u bokovima od odličnog panama platna“. I dalje samo 2 funte 60.

Leon oklevajući okrenu modnu stranicu i upita se *Ko nosi ovo sranje?* On sam izgledao je kao član grupe *Ramons* samo s kratkom kosom – londonska verzija njujorškog arhetipa. Taj stil je govorio – ja se trudim, ali ne previše.

Leonovo lice i telo nisu bili sasvim u skladu s masnom muževnošću njegove odeće. U dvadesetoj godini još je bio mršav kao slamka, krhak, dečačkog izgleda i delovao je kao da se brije samo jednom nedeljno.

Na motociklističkoj jakni marke „levis“ nosio je plastični bedž sa slikom Vladimira Iljiča Lenjina koji profilom podseća na Džimija Hila.* Obično je nosio pripijene leviske, otrcanu majicu s natpisom *Tin Lizi* i bele adidaske s tri plave crte

---

* *Jimmy Hill* (1928), slavni britanski sportski komentator i fudbalski radnik, poznat i po isturenoj donjoj vilici. (Prim. prev.)

sa strane. To je bila prilično uobičajena uniforma naprednog urbanog muškarca u leto 1977, mada je Leon svoj izgled dopunio šeširom malog oborenog oboda iz jedne dobrotvorne prodavnice. Čudno, ali takva odeća nije se reklamirala na zadnjim stranama *Novina*, gde su još krčmili ostatke duha šezdesetih.

Nakit sa motivom listova konoplje. Srebrni privesci u obliku lista na lančiću od punog srebra – 7 funti.

Leon je zatvorio *Novine* odmahujući glavom. Namestio je šešir. Kao da se ništa nije dogodilo. Kao da nije počeo rat.

Leonu se činilo da svi koje poznaje žive u nekakvom snu iz šezdesetih. Ljudi s kojima je radio u *Novinama*, svi njegovi čitaoci, njegov otac – naročito njegov otac, čovek koji je nekoliko godina pripadao Antinuklearnom pokretu, ali koji je sada član golf kluba.

Šta je s njima? Zar ne shvataju da je došao trenutak da se dignu u odbranu? Šta misle da je Nacionalni front radio marširajući po južnom Londonu? Dotakao je modricu na obrazu i poželeo da se ona nikad ne povuče.

Ovde nije reč o nekakvom izboru stila – duga ili kratka kosa, široke ili uske pantalone, Elvis ili Džoni Roten. Reč je o mnogo temeljnijem izboru – ne između NF i Socijalističke radničke partije koje su lepile svoje suparničke parole svuda po gradu kao večiti rivali političkog ekstremizma – nego o izboru između zla, mržnje, rasizma, ksenofobije i licemerja i svega što je njihova suprotnost.

Sećajući se Luišama još se tresao od straha. Kamenje koje poput kiše pada po povorci Nacionalnog fronta. Lica izobličena od mržnje. Policija koja tuče palicama, čizmama i kolenima. Iznenadna eksplozija borbe prsa u prsa kad su demonstranti i protivdemonstranti probili policijske kordone, metež pesnica i nogu. I konji koji seru od straha dok ih nagone na ljude. Leon je znao kako je bilo konjima. Luišam je bila prva

tuča u kojoj je učestvovao od one na igralištu osnovne škole. A tu je izgubio.

Mada se mora reći, pomisli Leon, da je bila prilično krupna za devetogodišnju devojčicu.

Listao je singlove dok nije pronašao nešto vredno da se pusti. *Pretty Vacant* grupe *Seks pistols*. Stavio je ploču na gramofon, spustio iglu i povukao ručicu za ponavljanje. Onda je, dok je mucavi gitarski rif kuljao iz zvučnika, uzeo da uništi ostale ploče. *Džeksons*, *Dona Samer*, *Hot čoklit*, *Karli Sajmon* i *Braderhud of men* – svi su našli svoj usud na drugoj strani sobe, svi su nestali u dramatičnoj eksploziji vinila.

Leon se taman spremao da lansira *Ma Baker* grupe *Boni M* kad su se vrata sobe za preslušavanje otvorila i pojavio se crni čistač s usisivačem u rukama. Otvoreni usta zurio je u polomljenim vinilom prekriven tepih.

„Šta to radiš, čovek, za ime sveta?“ upita čistač.

„Radim singlove“, reč Leon, lica vrelog od stida. „Baš sam mislio da to pokupim.“

Pod budnim čistačevim pogledom Leon se spusti na kolena i poče da sakuplja polomljene ploče, usta ukočenih u osmehu za koji se nadao da zrači solidarnošću i nekom vrstom izvinjenja.

„Nadam se da voliš kari“, reče Terijeva mama Misti.

„Obožavam kari“, reče Misti. „Znate, moj otac se rodio u Indiji.“

Teri pogleda Misti ispod oka. Nije znao da je njen tata rođen u Indiji. Činilo mu se da ima mnogo šta što ne zna o njoj, iako su zajedno još od Božića.

Misti, Teri i njegovi roditelji gurali su se nelagodno u sićušnom predvorju. Misti je uzbuđeno govorila o slavi kolonijalnog carstva i o tome šta je Kipling napisao o pravilnom pripremanju pileta *tikka masala*. Terijevi roditelji učtivo su se

smešili dok je blebetala. Njegov otac joj je uzeo fotografsku torbu iz ruku, ali Teri je opazio da je skinula lisice od veštačkog ružičastog krzna i strpala ih u torbu. To je bila njena prva poseta i svi su se zdušno trudili. Misti je uključila svoj šarm na desetku, a tata je obukao košulju. Mama je spremila naročita jela, a Teri nije doneo rublje na pranje.

Ušli su u dnevnu sobu; iz televizora u uglu treštao je neki stari film. Za trenutak je zaokupio njihovu pažnju. Toni Kertis i Sidni Poatje bili su begunci s robije, beli rasista i ponosni crnac, još okovani zajedno.

„*Skini mi se!*“, rekao je Toni Kertis. „*Nismo muž i žena!*“

„*Nego šta smo, macane*“, reče Sidni Poatje i besno cimnu lanac koji ih je još povezivao. „*A ovo nam je burma!*“

„*Prkosni*“, reče Terijeva mama. „Mnogo je bio sladak ovaj Toni Kertis.“

„Ugasiću ovo“, reče Terijev tata. Bio je to pouzdan znak da je u poseti kraljevska ličnost. Obično su gasili televizor tek kad im kaže da krenu na spavanje.

„Šta je ono Trifo rekao o životu pre televizije?“, reče Misti i namršti ljupko lice da se priseti.

„Ne sećam se tačno, mila“, reče Terijeva mama kao da ju je neko pitao kako se zove poslednji singl Desa O’Konora, a njoj je odgovor na vrhu jezika.

„Trifo je rekao da su pre nego što je izmišljena televizija ljudi zurili u vatru.“ Misti je delovala veoma ozbiljno, kao i uvek kad je navodila reči nekog svog heroja. „Rekao je da su ljudi oduvek imali potrebu za pokretnim slikama.“

Svi su trenutak-dva razmišljali o ovome.

„Koktel kobasice?“, reče Terijeva mama nudeći tanjir smežuranih čipolata nakostrešenih od čačkalica. „Uzmi dve, mila. Tako su male.“

Teri pomisli kako je čudno što vidi Misti smeštenu na smeđem trosedu u dnevnoj sobi kuće s fasadom od šljunka u kojoj je odrastao. Kad je Teri bio mali, njegov otac je radio tri

posla kako bi izvukao porodicu iz iznajmljenog stana iznad mesare i kupio sopstvenu kuću, ali je znao da ono što je za njegove roditelje kuća iz bajke devojci kakva je Misti svaka-ko izgleda veoma skromno.

Baršunasti zidni tapeti, pijanino u uglu i narandžasti tepih od zida do zida koji je izgledao kao tlo posle neke užasne saobraćajne nesreće. Mama i tata imali su jednake šamlice na kojima su držali noge dok su čitali *Revej* (mama) i *Riders daj-džest* (tata). Misti je sela na srednji jastuk onoga što su zvali sofom u onome što su nazivali prednjom sobom i čekala ono što su označavali kao popodnevni čaj.

Čudno za sve. Prednja soba, sofa, čaj – kao da njegovi roditelji i Misti čak govore različitim jezicima.

Terijev tata buljio je zamagljenih očiju u mrtvi televizor, držeći u ruci zaboravljenu kobasičicu na čačkalici. Upravo se bio probudio i spremao se za još jednu noćnu smenu na Smitfildskoj mesnoj pijaci. Čak i da je bio budniji, nije bio vešt časakanju, osim s ljudima koje godinama poznaje, kao što su ljudi s pijace. Ali Terijeva mama ćeretala je za medalju. Poslovala je po kuhinji i razgovarala s Misti kroz šuber kao mornar koji viri kroz prozorče.

„Sviđa mi se tvoja haljina“, reče Terijeva mama odmeravajući belu haljinu i bajkerske čizme. „Baš je lepa.“ Nije rekla ništa o čizmama. „Šta više voliš, pileći ili goveđi kari, mila?“

Misti gotovo zaskiča od oduševljenja. „Ne mogu da verujem da ste se toliko mučili!“

Ali Teri je znao da kari nije bio nikakva muka. Njegova mama je prosto petnaest minuta kuvala kesicu karija „oko sokolovo“ u kipućoj vodi. Znao je da to nije kari kakav njegova devojka očekuje. Znao je da je ona naviknuta na hranu iz pravih indijskih restorana.

Dok je čekao čaj, Terija je obuzelo isto ono beznađe, ona priprema za poniženje kakvo je jednom doživeo u osnovnoj školi kad mu je posle časa fizičkog Dlakavi Norton sakrio pantalone. Pošto nije uspeo da nađe svoj sivi šorc sakriven

iza pisoara (hvala ti, Dlakavi), Teri je obavio dugu šetnju do učionice bez pantalona.

„Oprostite, gospođice...“

Ostatak je prigušio podrugljivi smeh trideset osmogodišnjaka. Tako se osećao sada, dok se njegova majka spremala da posluži kari. Kao da mu je Dlakavi Norton ponovo sakrio pantalone u toaletu.

A što je najčudnije od svega, njegova majka je bila odlična kuvarica.

Dok je Teri živio s roditeljima, čaj (koji bi Misti zvala večerom) i nedeljna večera (koju bi Misti nazvala ručkom) uvek su se sastojali od mesa i dva jela od povrća, s lepim komadom pečena o praznicima pride.

Osim nedeljom, uvek su jeli svako u svojoj omiljenoj fotelji; pohovane kobasice, pastirska pita ili svinjski kotleti s pratećom kašom od povrća gutani su ispred serija *Jeste li posluženi?*, *Svet u ratu*, *Falični pansion*, *Širom zemlje* ili *Kviz pokolenja*.

„*Drago mi je što te vidim, što te vidim – dragog.*“

Ali otkako je Teri otišao od kuće, nešto se dogodilo. Sada su sve bila gotova jela – „vestino“ pile s pirinčem, indijska jela „oko sokolovo“, astronautske kaše, tamni praškovi koje treba preliti vreloom vodom ili ih sipati u nju.

Kad je Teri bio mali, njegova mama je mesila hleb, i to je bio najlepší ukus na svetu. Od mirisa sveže ispečenih vekni ili kiflica malom Teriju se vrtelo u glavi. Sada njegova mama više nema vremena za testo. Terijev tata za to je krivio žensku emancipaciju i „Kapotana Oko Sokolovo“.

Ali mama se večeras potrudila, odnosno, potrudila se onoliko koliko je moguće u ovo savremeno doba, i Teri ju je voleo zbog toga, iako poslednjih dana uopšte nije imao apetita.

Seli su za sto, obično rezervisan za nedelje i praznike; papirne salvete, savijene u uredne trouglove, stajale su pored najboljih tanjira i koktela od račića. Boca lambruska čekala ih je već otvorena.

„Znači, vi radite noću“, reče Misti Terijevom tati. „Baš kao i mi.“

Terijev tata se s nelagodom promeškoltio u stolici i zagledao se u račića što se u njegovog čajnoj kašičici davio u ružičastom sosu.

„Hmmm“, rekao je. „Noćni rad. Noćne smene. Da.“

„Ti to ne voliš, zar ne? Noćne smene?“, reče Terijeva mama navodeći ga na dalji razgovor. „On mrzi noćne smene“, reče ona Misti pozorišnim šapatom.

„A zašto, tata?“, upita Teri premećući kašičicom svoj koktel. Tata je radio noću otkako Teri pamti. Nikad mu nije palo napamet da bi on možda više voleo da radi danju. „Zašto mrziš noćni rad, tata?“

Stari gospodin frknu. Kad ga izvučete iz ćutanja, umeo je da bude surovo otvoren. „Zato što radim dok svi ostali spavaju. Onda spavam dok svi ostali rade. A kad uveče ustanem, za doručak ne dobijem kukuruzne pahuljice ili nešto prženo, nego račiće.“

Usta punih račića nasmešio se ženi da izvuče žaoku iz svojih reči i da joj pokaže zahvalnost za njen trud. Misti se osmehnula i klimnula glavom kao da je sve u najboljem redu.

„Želi neko salatu?“ upita Terijeva mama.

„Ja neću“, reče Teri.

„Ja bih malo salate“, reče Terijev tata.

„On mnogo voli salatu“, reče Terijeva mama.

Teri je znao da to nije prava salata – znao je da je ono što njegovi roditelji zovu salatom zapravo samo mešavina paradajza, krastavaca i zelene salate, s ponekom rotkvicom u posebnim prilikama kao danas. Znao je da Misti očekuje salatu s nekom vrstom preliva. Vinegret, ili „hiljadu ostrva“, ili maslinovo ulje, ili tako nešto. Znao je to zato što je zaposlenje u *Novinama* bilo ubrzani tečaj o restoranima i hrani, jer su svi predstavnici za štampu svake diskografske kuće hitali da novom momku plate ručak novcem za reprezentaciju sve dok nisu shvatili da će ionako popljuvati njihova smrdljiva izdanja.

Ali sada je naučio još nešto o Misti. Važnije od preliva za salatu bilo joj je da pokaže koliko ceni napore njegove mame, i to ga je dirnulo pravo u srce. Kad je njegova devojka izjavila kako je goveđi kari iz kesice izvrstan, Teri je bio zaljubljeniji u nju više nego ikad, ako je to uopšte moguće.

„Pa, kako ti se dopao Berlin, Tel?“, upita njegova mama zabadajući nož za hleb u tortu „crna šuma“. Ako je primetila da njen sin jede na silu samo učtivosti radi, nije to ničim pokazala.

„Bilo je neverovatno“, reče Teri.

Njegova mama široko zamahnu nožem. „Divno je putovati po celom svetu i još biti plaćen za to. Ti si bio u Nemačkoj, zar ne?“, reče ona svome mužu. Teri je shvatio da su mnoge primedbe njegove mame završavale pitanjem upućenim tati, kao da se ona plaši kako njegova prirodna ćutljivost može da znači da je isključen iz razgovora.

„Bilo je drukčije u moje vreme“, reče Terijev tata.

„Kako drugačije, gospodine Vorbojse?“

Terijev tata se tužno osmehnu. „Tako što su neke barabe stalno pucale u mene.“

Misti u čudu zatrese glavom. „Živeli ste tako zanimljive živote“, reče. Dotakla je Terijevu mamu po ruci, onoj na kojoj je nosila verenički prsten, burmu i prsten večnosti koji je dobila za prošli rođendan. „Oboje. Ekonomska kriza... rat... kao da ste proživeli istoriju.“ Pogledala je Terija. „Šta je naše pokolenje ikada videlo ili učinilo?“

Terijevi roditelji zurili su u nju. Svetski rat, opšte privredno propadanje – oni su to smatrali normalnim.

„Malo torte?“, reče Terijeva mama.

Poneli su tortu na trosed, a Misti je sela na klavirsku stolicu i podigla poklopac starog pijanina.

„Deset godina sam učila klavir“, reče. „Od pete do petnaeste. Mojoj majci je bilo veoma stalo da naučim da sviram.“

Teri se ponosno osmehnu. Nije imao pojma da ona svira klavir. Osmeh mu je izbledeo kad se ispostavilo da baš i ne

ume da svira. Misti je izdrndala najgoru verziju *Plesa kineskih štapića* koju je ikada čuo.

„Deset godina?“ Terijev tata se zakikotao, istinski razveseljen. „Računam da ćeš tražiti novac natrag, mila!“

„Malo sam zarđala, to je tačno“, nasmeši se Misti shvatajući koliko je sve ispalo smešno.

„Ne slušaj ga, dušo“, reče Terijeva mama i sede pored nje. „Makni se malo. Daj da ja probam.“

Klavis je pripadao Terijevoj baki – mami njegove mame, u vreme pre televizije, kada je svaka porodica na Ist Endu koja je držala do sebe imala pijanino u uglu i kokošinjac u zadnjem dvorištu. Sam si sebi stvarao zabavu i proizvodio jaja. U toj maloj sobi zapravo nije bilo mesta za pijanino, ali Terijeva mama je odbijala da ga se otarasi, naročito sada, kad Terijeve bake više nije bilo.

Njegova mama rastegnu prste, stidljivo se nasmeši i zasvira jednu staru pesmu o tome kako devojka vidi mane svog dragog, ali ipak ostaje s njim. Svirala je s lakoćom samoukih i zapevala mekim, nesigurnim glasom koji ih je sve umirio, mada se Terijev tata znalački osmehivao.

*„Možda i nisi anđeo
Jer anđela je malo na svetu...“*

Terijeva mama zastade, ali nastavi da svira, a tata se zagrcnu od uživanja.

„Zaboravila je tekst“, reče, postidjen time što se strastveno ponosi svojom ženom i njenim darom. Ali ona nije zaboravila reči pesme.

„Ali dok ne dođe onaj čas...“

Tu je tužno pogledala Terijevog tatu.

„Živećemo u duetu.“

Misti je zurila u Terijevu mamu s izrazom savršene ozbiljnosti, kao da je u crkvi, ili u prisustvu Trifoa koji izgovara nešto dubokomisleno.

Misti je jednom rekla Teriju da je probala instant kafu tek kad se odselila od svojih. A on je znao da će njegova mama završiti večeru napitkom koja potiče iz tegle neskafe. Takođe je znao da će njegova mama verovatno sipati mleko i šećer ne pitajući Misti ništa, i znao je da će neko morati da opere kašičice iz koktela od račića pre nego što se upotrebe za mešanje neskafe.

Ali dok je posmatrao svoju devojku kako posmatra njegovu mamu koja svirucka tu staru pesmu, Teri prvi put oseti da ništa od svega toga nije naročito važno.

Reja Kilija je probudilo drmusanje voza.

Sklonio je veo duge plave kose s mutnih očiju i zagledao se u polja, razbacane seljačke kuće i mršave konje. Još sat do Londona, pomislio je.

Poznavao je ova polja, mogao je da ih čita poput časovnika. Čak je prepoznao i konje. Prolazio je ovim delom zemlje već tri godine, od svoje petnaeste, putujući na sever da čuje grupe koje gostuju u Njukaslu i Lesteru, Mančesteru i Liverpulu, Lidsu i Glazgovu, i vraćajući se da o njima piše.

Shvatio je šta ga je probudilo. Kroz vagon su odzvanjali glasovi, bučni i grubi, psovali su i grdili. Grupa fudbalskih navijača približavala se idući ka vagon-restoranu. Odnosno, makar su izgledali kao fudbalski navijači – duge mlitave šiške na glavi, majice kratkih rukava pripijenije nego sloj boje, zvoncare koje su dopirale nešto iznad glomaznih cokula. Osetivši dobro poznati drhtaj straha, Rej utonu dublje u kao kamen tvrdo sedište Britanske železnice i pusti pramenje kose da mu padne preko lica, nadajući se da će ga sakriti od sveta.

Rej je poznavao njihovu vrstu i znao je šta će pomisliti o njemu kad vide njegovu dugu kosu, jaknu od teksasa, bele

farmerke i kaubojske čizme. Ali više ih je zanimalo da nađu pivo nego da muče usamljenog mladog hipika, pa su urlajući od smeha prošli do kraja vagona.

Rej sklopi oči. Nije mu bilo dobro. Nije se sećao da je prošle noći spavao, iako je sigurno u nekom trenutku zaspao, pošto se nije sećao ni kada je žena izašla iz hotelske sobe.

Bila je predstavnik za štampu diskografske kompanije i postarala se da Rej uđe na koncerte i dobije intervju od pevača dok putuju iz jednog grada u drugi. Dopadala mu se mnogo – ličila je pomalo na devojkicu iz kuće „Buket od bodljikave žice“, i poznavala je muziku. Ali Rej je znao da će se ona, kad se ponovo budu sreli, ponašati kao da se ništa važno nije dogodilo. Tako je to. Te stvari treba da se shvataju olako.

Uvek je bio pomalo potišten kad se vraćao s putovanja. Umoran. Mamuran. U ušima mu zvoni od dva koncerta i dve zvučne probe u poslednjih četrdeset osam sati. I uvek ima neka devojkica koja mu se dopadne, a koja će večeras biti negde drugde. I naravno, vraćao se kući.

Momci su se vratili, mašući konzervama karlsberga; neki su buljili u Reja s izrazom ratobornog veselja. On je zurio kroz prozor, trudeći se da diše ravnomerno, osećajući kako mu srce lupa ispod teksas jakne. Ovih dana ima ih posvuda. Ali oni nisu ništa u poređenju s mojim ocem, pomislio je. Moj otac bi ih pobio.

Mora da je ponovo zaspao, jer kad se probudio, sunce je bilo nisko, i Reju je trebalo nekoliko zamagljenih trenutaka da shvati kako polja više nema, da su svuda oko voza grafitima išarani zidovi i da ljudi uzimaju torbe dok voz usporava pred Justonom.

Šesnaesti avgust hiljadu devetsto sedamdeset sedme i, evo, spušta se noć.